

İLKÖĞRETİM OKULU MÜDÜRLERİNİN EĞİTİM PROGRAMINI YÖNETME DAVRANIŞLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

THE EVALUATION OF THE ATTITUDES OF THE PRIMARY SCHOOL PRINCIPALS TOWARD CURRICULUM MANAGEMENT ABSTRACT

*Yalçın ERGÜNEŞ**

*Bahri MERCAN***

The purpose of this study is to determine the indication states of the primary school principals managing attitudes. The target population of the study was determined as teachers has posted at primary schools in Turkey. The accessible popilation was selected as the primary school principals and teachers in the main district of Balıkesir Province.

It was targeted to reach the whole accesible population and data according to this, the data were collected from 23 principals and 875 teachers working in 33 primary schools by the survey. "The Evaluation of The Attitdtes of The Primary School Principals Toward Curriculum Manegement" The frequencies, persent frequencies and arithmetic mean were used to identiy school principals' personel opinions and theachers' opinions about their principals' attitudes. According to the types of the variables,descriptive statistics, t-test an one way analysis ofvariance (ANOVA) statistics were used.

Key Words: primary school, curriculum, curriculum management, management of teaching and learning, primary school principal, teacher

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetme davranışlarını gösterme durumunu belirlemektir. Araştırmanın evreni, Balıkesir ilindeki ilköğretim okullarında görevli öğretmenlerdir. Çalışma evreni olarak; Balıkesir merkezindeki ilköğretim okullarının öğretmenleri belirlenmiştir. Çalışma evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiş, bu doğrultuda; 33 ilköğretim okulundan, 875 öğretmenden "İlköğretim Okulu Müdürlerinin Eğitim Programının Yönetimine İlişkin Davranışlarının Değerlendirilmesi Anketi" yoluyla veriler elde edilmiştir. Öğretmenler müdürlerin davranışları hakkındaki görüşlerinin belirlenmesinde frekans, yüzde hesaplamaları ve aritmetik ortalamalardan yararlanılmıştır. Değişkenlerin özelliğine uygun olarak betimsel testler ile t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, öğretmenler, ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetmede gerekli davranışları gösterme durumlarını yeterli olarak değerlendirmişlerdir.

* Yrd. Doç. Dr. Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi

** Eğitim Müfettişi, Milli Eğitim Müdürlüğü, Antalya

Anahtar Sözcükler: ilköğretim okulu, eğitim programı, öğretme ve öğrenmeyi yönetme, ilköğretim okulu müdürü, öğretmen

GİRİŞ

Bu bölümde, problem durumu, araştırmanın temel amacı, alt problemleri, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve araştırmada geçen kavramlar açıklanmıştır.

Problem

Türkiye’de son yıllarda eğitim programı üzerinde daha yoğun bir çalışma gözlenmektedir. 1948, 1968 yılları gibi 2005 yılı da eğitim programı çalışmalarının ivme kazandığı bir yıl olarak karşımıza çıkmıştır. Okul öncesi eğitimden başlayarak ilköğretim ve ortaöğretim eğitim programı yapılandırma öğrenme yaklaşımı temel alınarak değiştirilmiştir. Bu çerçevede, bir yandan eğitim programı tasarımı anlayışı evrilip eğitim programı geliştirme aşamalarına ilişkin yeni bir model oluşturulurken öte yandan, bazı disiplinler tamamen programdan çıkarılmış, yeni disiplinler (dersler) konmuş, ders sayısı seçmeli lehinde çoğaltılmış zorunlu dersler azaltılmış, derslerin öğretim programı, tek tek, temel yaklaşım ve buna bağlı olarak içerik sunumu yönlerinden yenilenmiştir. Bütün bu yenileşme ve değiştirme çalışmalarında yoğunluk artarken, eğitim programının yönetimi üzerinde aynı yoğunlukta durulmamıştır. Eğitim programı yönetimi kavram olarak Türkiye’de henüz tartışılmaya başlanmamış. Daha net bir anlatımla; eğitim programı yönetimi uygulamaya ışık tutacak boyutta ve bütünsel olarak bilimsel araştırmalara konu olmamış, eğitim programını yönetme kapsamı içinde yalnızca öğretim liderliği ve öğretimi yönetme boyutlarına ilişkin araştırma ve tartışmalar sürdürülmüştür. Eğitim yönetimi bu yönüyle ele alınıp ne durumda olduğunu ortaya koymaya yönelik bir çalışma yapılmamıştır. İlköğretim okullarının yönetim rehberi sayılabilecek İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nde, ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programının lideri olmalarını engelleyecek bir hüküm bulunmamakta, hatta ilköğretim okulu müdürlerine, eğitim programına liderlik etme sorumluluğu verilmektedir. Ancak, temel yasalar ve idari düzenlemelerde yeterince vurgulanmamış ve adı konmamış olması; okul müdürlerinin kendilerini, öğrenciye ve eğitim programına değil, hiyerarşik yapı içinde amirine karşı sorumlu hissetmesi; dolayısıyla şekil koşullarını yerine getirmeyi yeterli görmeleri; geleneksel uygulamalardan gördüğü ve alışkanlık haline gelmiş olanın doğru olan olarak algılamaları gibi başlıca nedenlerden ve en önemlisi okula dayalı eğitim yönetimi sisteminin benimsenmeyip eğitim program yönetimi işinin eğitimin üst sistemi tarafından üstlenilmesi; ilköğretim okulu müdürlerinin öğretime liderlik etmeyi içsel davranış haline getirmesini böylece program lideri olmasını engellemektedir.

Türkiye eğitim sisteminde, eğitim programının yönetimi, kuramsal anlamı dikte alındığında, daha çok üst sistem tarafından üstlenilmiş olsa da yine kuramsal olarak temel sistem olan okullar, stratejik ve operasyonel boyutta temel görevi üstlenmek zorundadır. Ayrıca, okul temel sistemi uygulamada programın uygulandığı, üretildiği, tüm eğitim etkenlerinin işe koşulduğu yer konumundadır. Tüm bu saptamalardan hareketle temel sistem olan ilköğretim okullarında eğitim programının nasıl yönetildiği önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle, bu araştırmada, İlköğretim okulu müdürlerinin öğretim programını yönetme davranışlarının ne durumda olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır.

Problem Cümlesi

Balıkesir İli merkezindeki ilköğretim okullarında görevli öğretmenlere göre; ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetme davranışlarını gösterme durumu nedir?

Alt Problemler

1. Öğretmenlere göre, ilköğretim okulu müdürleri *eğitim programını yönetmede* gerekli davranışları göstermekte midirler?

2. Öğretmenlere göre, ilköğretim okulu müdürleri *öğretimi planlama sürecinde* gerekli davranışları göstermekte midirler?

3. İlköğretim okulu müdürlerinin öğretimi planlama sürecinde gerekli davranışları göstermeleri bakımından; cinsiyetlerine, mesleki kıdemlerine ve mezun oldukları yüksek öğretim programına göre *öğretmenlerin görüşleri arasında* anlamlı bir fark var mıdır?

4. Öğretmenlere göre, ilköğretim okulu müdürleri, eğitim programını *uygulama sürecine rehberlik etmede* gerekli davranışları göstermekte midirler?

5. İlköğretim okulu müdürlerinin eğitim programının uygulanması sürecine rehberlik etmeleri bakımından; cinsiyetlerine, mesleki kıdemlerine ve mezun oldukları yüksek öğretim programına göre *öğretmenlerin görüşleri arasında* anlamlı bir fark var mıdır?

6. Öğretmenlere göre, ilköğretim okulu müdürleri, *eğitim programının uygulanmasının değerlendirilmesi sürecinde* gerekli davranışları göstermekte midirler?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, çalışma evrenine, veri toplama araçlarına, verilerin analizi ve yorumlanmasına yönelik açıklayıcı bilgilere yer verilmektedir. Bu bölümde araştırmanın modeline, çalışma evrenine, veri toplama araçlarına, verilerin analizi ve yorumlanmasına yönelik açıklayıcı bilgilere yer verilmektedir.

Araştırma Modeli

İlköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetme davranışlarını planlama, uygulama ve değerlendirme boyutları açısından değerlendirmeyi amaçlayan bu araştırmada betimsel nitelikli genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel Tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleri olarak kabul edilmektedir (Karasar, 1994).

Araştırma amacı ve amaca uygun olan araştırma modeli seçildikten sonra iki aşamada araştırma yürütülmüştür. Öncelikle ilgili alanyazın taranmıştır. Tarama sonucunda, ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetme davranışlarını

planlama, uygulama ve değerlendirme boyutları açısından değerlendirmesini yapma sağlayacak ölçme aracı geliştirilmiştir. Bir yandan okul müdürlerinin kendi program yönetimi davranışlarını kendilerinin değerlendirmesi amaçlanırken, diğer yandan öğretmenlerin okul müdürlerini değerlendirmesi istenmiştir.

Çalışma Evreni

Balıkesir İli Merkezi'ndeki tüm ilköğretim okullarındaki öğretmenler araştırmanın çalışma evreni olarak seçilmiştir. İlköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetme davranışlarının planlama uygulama ve değerlendirme boyutları açısından değerlendirilmesinde; ilköğretim okulu öğretmenleri araştırmanın temel veri kaynağı olarak seçilmiştir.

Çalışma evreninde toplam 33 ilköğretim okulunda 1313 öğretmen bulunmaktadır. Bunlardan 876 öğretmenden "İlköğretim Okulu Müdürlerinin Öğretim Programını YÖNETME Davranışlarına İlişkin değerlendirme Anketi" yoluyla veriler elde edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

İlköğretim Okulu Müdürlerinin Eğitim Programını Yönetme Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği

İlköğretim Okulu Müdürlerinin Eğitim Programını Yönetme Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği, ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetme davranışlarını planlama, uygulama ve değerlendirme boyutları açısından değerlendirebilmek için geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilebilmesi için öncelikle alanyazın taraması yapılmıştır. Bu tarama işlemi sırasında eğitim programını yönetmek için hangi davranışların gösterilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Belirlenen davranış önermeleri ile birlikte ön görüşmeler yapılmış, alanyazın ve informal görüşmelerden elde edilen sonuçlar ve uzman görüşleriyle ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetme davranışlarının neler olabileceği belirlenmiştir. Bu belirlemeler anket önerilerine dönüştürülerek taslak ölçek oluşturulmuştur. Alt problemler ve araştırmanın problemine ışık tutacak veri kaynakları dikkate alınarak yalnızca kişi kipleri değiştirilmek suretiyle aynı önermelerden oluşan ölçek öğretmenler için de uygun hale getirilmiştir.

Ön uygulama sonuçları faktör analizine tabi tutularak ilk faktör analizi sonunda ölçekte yer alan maddeler içinden faktör yük değerleri 0,45'in altında olan 12 madde anketten çıkarıldı. Daha sonra binişik olduğu tespit edilen 14 madde ayıklandı. Toplam 26 madde analiz dışı bırakılarak kalan 25 maddeye yeniden faktör analizi uygulanmıştır. Analiz sonunda maddelerin faktör yüklerinin tek boyutta daha yüksek değerlerde olduğu görülmüştür. Daha sonra araştırmada kullanılan 25 maddelik ölçeğin güvenilirlik katsayı 0,953 olarak ortaya çıkmıştır.

VERİLERİN ANALİZİ VE YORUMLANMASI

Araştırmanın temel amacı ve temel problemine yönelik oluşturulan alt problemleri yanıtlayabilmek için çalışma evreninin bütünündeki 898 kişiden elde edilen veriler bir kod anahtarı oluşturularak bilgisayar ortamında işlemeye hazır hale getirilmiştir. Daha sonra veriler SPSS for Windows (Statistical Package for the Social Science) paket programıyla analiz edilmiştir.

BULGULAR VE YORUMLAR

Öğretmen Görüşlerine Göre İlköğretim Okulu Müdürlerinin Eğitim Programını Yönetme Davranışlarını Gösterme Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar.

Bu başlık altında öğretmenlerin kendi okul müdürlerinin eğitim programını yönetme davranışlarının gösterme durumlarına ilişkin; araştırmanın alt problemleri tek tek ele alınmak suretiyle öğretmenlerin ve ilköğretim okulu müdürlerinin görüşleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Öğretmenlere göre, ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetmede gerekli davranışları gösterme durumu nedir?

Öğretmenler	X	S
Eğitim ile ilgili bilimsel çalışmaları inceler, gelişmeleri takip eder.	2,72	0,49
Okulun olanaklarını öğretim programının hedefleri açısından gözden geçirir.	2,85	0,45
Programı yönetme planı hazırlar.	2,68	0,56
Program yönetimi planını, yönetici yardımcılarını ve öğretmenlerle birlikte hazırlar	2,54	0,65
Derslerin öğretim programlarını tek tek inceler.	2,57	0,59
Öğretim yılı başında yapılan ilk öğretmenler kurulu toplantısında, eğitimin uzak hedeflerini, genel hedeflerini ve öğrencilerin kazanmaları gereken özellikleri anımsatır, üzerinde konuşulmasını sağlar ve bu özelliklerin kazanılması için okulumuza uygun öneriler geliştirilmesini sağlar.	2,76	0,48
İlk yapılan şube öğretmenler kurulunda programın belirlediği beceri ve yeterlilik alanları ile öğrencilerimizin her sınıf düzeyindeki beceri ve yeterliliklerini karşılaştırır.	2,61	0,60
Şube öğretmenler kurulunda, sorun oluşturan öğrencilerin, eksik yeterlilik alanlarının ortaya konmasını sağlar.	2,65	0,55
Programın uygulanması sürecinde, okulun kendine özgü fırsatlarının neler olduğunu saptamaya çalışır.	2,75	0,49

Okulun kendine özgü fırsatlarını programın uygulanması sürecinde devreye sokar.	2,72	0,52
Ders araç-gereçleri ve kaynak tedarik etme ve geliştirme birimi oluşturur.	2,62	0,61
Ders araç-gereçleri ve kaynak tedarik etme ve geliştirme birimi ile birlikte öğretim programı doğrultusunda çalışma planı hazırlar.	2,60	0,60
Her dersin ve her şubenin uygulama sürecini sınıf içinde gözlemler.	2,44	0,66
Yaptığı gözlem sonuçlarını öğretmenlerle tek tek ve zümre olarak paylaşır, önlem önerileri geliştirir.	2,55	0,64
Programın uygulanmasının değerlendirme şeklini belirler.	2,60	0,60
Programın genel yaklaşımı ile ölçme değerlendirme çalışmalarımızın bu yaklaşıma uygunluğunu kontrol eder.	2,62	0,57
Uygun olmayan ölçme değerlendirme araç ve yöntemlerinin ayıklanmasını sağlar.	2,59	0,59
Ölçme değerlendirme sonuçlarını, değerlendirmeye tabi tutar, hedeflerle sonuçların karşılaştırılmasının yapılmasını sağlar.	2,64	0,56
Veli toplantılarında okulun hedeflerini anlatır.	2,76	0,51
Okul gelişim yönetim ekibini veli toplantılarında oluşturur.	2,65	0,59
Öğretim süreci içinde kullanılan ders araç gereçleri ve kaynakların nicel ve nitelyeterliliğini değerlendirir.	2,66	0,56
Seçmeli derslerin öğrencilere hangi özellikleri kazandıracağını, ilgili öğretmenlerin velilere anlatmasını ister, velilerin ders seçimine katılımını sağlar.	2,54	0,64
Uygulama sürecinde sosyal kulüp faaliyetlerini denetler, üye öğrencilerinin katılım ve aidiyet geliştirme düzeylerini belirlemeye çalışır.	2,60	0,59
Hangi tür ders dışı çalışmaya ihtiyaç duyulduğuna ilişkin toplantı yapar.	2,57	0,65
Ders dışı çalışmalarının süreç içinde belirlenmiş hedeflere ulaşma yeteneğini kontrol eder.	2,66	0,56
Toplam	X= 65,92	S=10,37

Tablo 1. Öğretmenlerin, İlköğretim Müdürlerinin Eğitim Programını Yönetmede Gerekli Davranışları Gösterme Durumlarına İlişkin Görüşleri. (N=875)

Tablo 1’de öğretmenlerin ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetmede gerekli davranışları gösterme durumlarına ilişkin görüşlerinin ölçekteki her bir madde için ortalamaları gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde; “Okulun olanaklarını öğretim programının hedefleri açısından gözden geçirir.” Önermesinin, tam puanın 3 (3=evet) olduğu bir ölçekte, 2,85 ortalama ile en çok puanı alan önerme olduğu görülmektedir. “Veli toplantılarında okulun hedeflerini anlatır.” ve “Öğretim yılı başında yapılan ilk öğretmenler kurulu toplantısında, eğitimin uzak hedeflerini, genel hedeflerini ve öğrencilerin kazanmaları gereken özellikleri anımsatır, üzerinde

konusulmasını sağlar ve bu özelliklerin kazanılması için okulumuza uygun öneriler geliştirilmesini sağlar.” önermeleri 2,76; Programın uygulanması sürecinde, okulun kendine özgü fırsatlarının neler olduğunu saptamaya çalışır önermesi de 2,75 puanla en çok 2,85 ortalama puanlı önermeyi izlemektedir. Öte yandan, “Her dersin ve her şubenin uygulama sürecini sınıf içinde gözlemler.” Önermesi en az puanı alan önerme olarak karşımıza çıkmaktadır. “Seçmeli derslerin öğrencilere hangi özellikleri kazandıracağını, ilgili öğretmenlerin velilere anlatmasını ister, velilerin ders seçimine katılımını sağlar.” ve “Program yönetimi planını, yönetici yardımcıları ve öğretmenlerle birlikte hazırlar.” Önermeleri ise en azdan başlayarak yapılan bu değerlendirmede 2,54 puanla sırada az puanı sahip önermeler olarak görülmektedir. “hayır” 1, “kısmen” 2, evet 3 puanla eşleştirilmiş olan 3’lük likert ölçeğinde tüm önermelerin ortalama puanının 2 ile 3 arasında hatta yığılmanın 3’e daha yakın olduğu görülmektedir. 25 soruluk ölçekte toplam puanın 75 olduğu bu araştırma ölçeğinde öğretmenlerin ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetmede gerekli davranışları göstermeleri konusunda 65,92 toplam puanla yeterli buldukları söylenebilir. Öyle ki öğretmenlerin toplam görüş puanı tam puan olan 75’in % 87,89’ünü oluşturmaktadır.

İlköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetmede gerekli davranışları gösterme durumlarına ilişkin; cinsiyet, mesleki kıdem ve mezun oldukları yüksek öğretim programı değişkenleri açısından öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Öğretmenlerin, ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetmede gerekli davranışları gösterme durumlarına ilişkin bulgular betimsel olarak açıldık-tan sonra bu kez cinsiyet, mesleki kıdem ve mezun olunan yüksek öğretim programı değişkenleri açısından görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı bulguları ortaya konmuştur. Bulgular “T” ve “ANOVA” testleri yardımıyla elde edilmiştir.

Bulgular, ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetirken gerekli davranışları gösterme durumlarına ilişkin, öğretmenlerin, cinsiyetlerine göre, görüşleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya konmaktadır [t(873=.231,p>.05]. Kadın ya da erkek, öğretmenlerin, cinsiyetleri nedeniyle farklı yönetme-yönetilme deneyimleri yaşamamış olmaları bu durumun nedeni olarak görülebilir.

Daha sonra elde edilmiş olan bulgular, mesleki kıdem açısından, ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetirken gerekli davranışları gösterme durumlarına ilişkin, öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymaktadır [F(3,871)=.1,063, p>.05]. Frekans bulgularında ortaya konulduğu üzere; 1-5 yıl arası kıdeme sahip öğretmenin olmadığı, kıdem bakımından yoğunluğun daha üst dilimlerde olduğu dikkate alınır, yönetsel deneyimlere ilişkin tutumların zaman içinde yakınlaştığı, bu nedenle benzer tepkilerin alındığı söylenebilir. *Mezun Olunan Yüksek Öğretim Programı*: Mezun olunan yüksek öğretim programı ölçeğimizde sınıf öğretmenliği, branş öğretmenliği ve diğer olarak gruplanmıştı, bu değişken açısından, ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetirken gerekli davranışları gösterme durumları ile ilgili öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı belirlenmiştir.

Öğretmenlerin görüşleri arasında mezun oldukları yüksek öğretim programı açısından yapılan araştırma sonucunda bulgular, ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetirken gerekli davranışları gösterme durumlarına ilişkin anlamlı bir fark oluşmadığını ortaya koymaktadır. [$F(2,872)=2,012, p>.05$]. Mezun olunan yüksek öğretim programları açısından manidar bir fark oluşmamış olması, öğretmenlerin daha çoğunun yüksek dilimde mesleki kıdeme sahip olmaları; bu nedenle, yıllar geçtikçe mezun oldukları yüksek öğretim programının kazandırdığı olası farklı tutumlarının azalmış olması nedenine bağlanabilir. *Öğretmenlere göre, ilköğretim okulu müdürleri öğretimi planlama sürecinde gerekli davranışları göstermekte midirler?* Öğretmenlere göre, ilköğretim okulu müdürlerinin öğretimi planlama sürecinde gerekli davranışları gösterme durumları ayrı bir boyut olarak değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Öğretmenler	X	S
Eğitim ile ilgili bilimsel çalışmaları inceler, gelişmeleri takip eder.	2,72	0,49
Okulun olanaklarını öğretim programının hedefleri açısından gözden geçirir.	2,85	0,45
Programı yönetme planı hazırlar.	2,68	0,56
Program yönetimi planını, yönetici yardımcılarını ve öğretmenlerle birlikte hazırlar.	2,54	0,65
Derslerin öğretim programlarını tek tek inceler.	2,57	0,59
Ders araç-gereçleri ve kaynak tedarik etme ve geliştirme birimi oluşturur.	2,62	0,61
Ders araç-gereçleri ve kaynak tedarik etme ve geliştirme birimi ile birlikte öğretim programı doğrultusunda çalışma planı hazırlar.	2,60	0,60
Hangi tür ders dışı çalışmaya ihtiyaç duyulduğuna ilişkin toplantı yapar.	2,57	0,65
Toplam Tutum	X= 21,12	Maksimum=24
	S=3,693	

Tablo 2. Öğretmenlerin, ilköğretim Okulu müdürlerinin. Öğretimi Planlama Sürecinde Gerekli Davranışları Gösterme Durumlarına İlişkin Görüşleri (N=875)

Tablo 2’de görüldüğü üzere; öğretimi planlama sürecine ilişkin 8 önermenin de ortalama puanının 2,50 den yüksektir. En yüksek puanın 2,85 ile tüm önermelerin betimsel istatistiki sonuçlarında olduğu gibi planlama boyutu içinde yer alan “Okulun olanaklarını öğretim programının hedefleri açısından gözden geçirir” önermesine verilmiştir. Bu önermeyi 2,72 puanla “Eğitim ile ilgili bilimsel çalışmaları inceler, gelişmeleri takip eder.” Önermesi izlemektedir. Bu bulgu, öğretmenlerin, ilköğretim

okulu müdürlerinin planlama öncesi hazırlığının yeterli düzeyde değerlendirdiğini göstermektedir. Diğer taraftan, maksimum puanı 24 olan planlama boyutu toplam ortalama puanının 21,12 olup öğretmenlerin okul müdürlerinin öğretimi planlama sürecindeki davranışlarını %88 oranında yeterli bulduğu anlaşılmaktadır.

İlköğretim okulu müdürlerinin öğretimi planlama sürecinde gerekli davranışları göstermeleri bakımından; cinsiyetlerine, mesleki kıdemlerine ve mezun oldukları yüksek öğretim programına göre öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Elde edilen bulgular ayrıntılı olarak incelendiğinde, kadın öğretmenlerin 21,19 ortalama ile yeterli olduğu yönünde görüş bildirirken, erkek öğretmenlerin 21,05 ortalama puanla yeterli olduğu yönünde görüş bildirdikleri anlaşılmaktadır. Gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır [$t(873)=.594, p>.05$]. Elde edilen bulgu, ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetmede; öğretimi planlama sürecine ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin cinsiyetlerine göre farklılaşmadığını ortaya koymaktadır. *Mesleki Kıdem*: Öğretimi planlama sürecine ilişkin, araştırma ölçeğinde 1-5 yıl, 6-15 yıl, 16-25 yıl, 25 yıl ve üzeri olarak gruplanmış kıdem aralıkları açısından anlamlı fark olup olmadığı “ANOVA” testi ile ortaya konmuştur. Ayrıca yine elde edilen bulgular, mesleki kıdem açısından öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymaktadır. [$F(3,871)=.1,686, p>.05$]

Mezun Olunan Yüksek Öğretim Programı: Mezun olunan yüksek öğretim programı değişkeni, ölçeğimizde sınıf öğretmenliği, branş öğretmenliği ve diğer olarak gruplanmıştı, bu değişken açısından ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetmede uygulamaya rehberlik etme davranışları ile ilgili öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin görüşleri arasında, mezun oldukları yüksek öğretim programı açısından yapılan istatistiksel çalışmada, ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetirken, öğretimi planlama davranışlarına ilişkin anlamlı bir fark oluşmadığı görülmektedir [$F(2,871)=.2,309, p>.05$].

Öğretmenlere göre, ilköğretim okulu müdürlerinin, eğitim programını uygulama sürecine rehberlik etmede gerekli davranışları göstermekte midirler?

Elde edilen bulgular incelendiğinde, maksimumu 3 olan ölçekte 2,50 puandan az ortalama puana sahip olan önermenin olmadığını ortaya koymaktadır. “Öğretim yılı başında yapılan ilk öğretmenler kurulu toplantısında, eğitimin uzak hedeflerini, genel hedeflerini ve öğrencilerin kazanmaları gereken özellikleri anımsatır, üzerinde konuşulmasını sağlar ve bu özelliklerin kazanılması için okulumuza uygun öneriler geliştirilmesini sağlar.” ve “Veli toplantılarında okulun hedeflerini anlatır.” Önermelerinin 2,76 puanla en fazla ortalama puanı aldığı; “Programın uygulanması sürecinde, okulun kendine özgü fırsatlarının neler olduğunu saptamaya çalışır.” ve “Okulun kendine özgü fırsatlarını programın uygulanması sürecinde devreye sokar.” Önermelerinin ise **Öğretmenler** X S Öğretim yılı başında yapılan ilk öğretmenler kurulu toplantısında, eğitimin uzak hedeflerini, genel hedeflerini ve öğrencilerin kazanmaları gereken özellikleri anımsatır, üzerinde konuşulmasını sağlar ve bu özelliklerin

kazanılması için okulumuza uygun öneriler geliştirilmesini sağlar. Ve “Veli toplantılarında okulun hedeflerini anlatır.” Önermelerinin 2,76 puanla en fazla ortalama puanı aldığı; “Programın uygulanması sürecinde, okulun kendine özgü fırsatlarının neler olduğunu saptamaya çalışır.” ve “Okulun kendine özgü fırsatlarını programın uygulanması sürecinde devreye sokar.” Önermelerinin ise sırayla 2,75 ve 2,72 ortalama puan alan iki önermeyi izlediği görülmektedir. Sayılan bu dört önermenin ortak özeliğinin eğitim programı hedeflerinin okul için içselleştirmesine yönelik olduğu göz önüne alındığında, öğretmenlerin, okul müdürlerinin, hedefleri okul için içselleştirme davranışlarını %91,44 oranında başarılı bulduğu sonucu çıkarılabilir. Kalan diğer önermelerin de yukarıda sözü edildiği üzere en az 2,54’den başlayan ortalama puanlarla değerlendirilmiş olması, toplam boyut puanının 29,09/33 şeklinde gerçekleşmesi ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetirken, uygulamaya rehberlik etme boyutuna ilişkin davranışlarında yeterlilik düzeyinin tama yakın olduğu (%88) söylenebilir.

İlköğretim okulu müdürlerinin eğitim programının uygulanması sürecine rehberlik etmeleri Takımından; cinsiyetlerine, mesleki kıdemlerine ve mezun oldukları yüksek öğretim programına göre öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

İlköğretim Okulu müdürlerinin eğitim programını yönetirken uygulama sürecine rehberlik etme davranışlarına ilişkin, cinsiyet, mesleki kıdem ve mezun olunan yüksek öğretim programı değişkenleri açısından öğretmenlerin görüşleri arasındaki anlamlılık ilişkisi “T” testi ve “ANOVA” testleriyle saptanmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular, kadın öğretmenlerle erkek öğretmenlerin, ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetirken, uygulamaya sürecine rehberlik etme davranışlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymaktadır [t(873)=.531, p>.05].

Öğretmenlerin görüşleri arasında, mesleki kıdemleri açısından ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetirken, uygulamaya sürecine rehberlik etme davranışlarına ilişkin anlamlı bir fark oluşmadığı saptanmıştır [F(3,871)=.1,842, p>.05].

Bu konudaki bulgular, öğretmenlerin görüşleri arasında mezun oldukları yüksek öğretim programı açısından, ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetirken, uygulamaya sürecine rehberlik etme davranışlarına ilişkin anlamlı bir fark oluşmadığını ortaya koymaktadır [F(2,872)=1,312, p>.05].

Öğretmenlere göre, ilköğretim okulu müdürleri, eğitim programının uygulanmasının değerlendirilmesi sürecinde gerekli davranışları göstermekte midirler?

Bu kez, ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetirken, uygulamanın değerlendirilmesi sürecindeki davranışlarına ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin betimsel değerlendirmesi yapılmıştır.

Elde edilen bulgular, planlama ve uygulama boyutlarına ilişkin önermeler kadar yüksek ortalama puanlar olarak görülmesi de, ortalama puanların 2,60 puan çevresinde yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. “Öğretim süreci içinde kullanılan ders araç gereçleri ve kaynakların nicel ve nitel yeterliliğini değerlendirir.” ve “Ders dışı çalışmalarının süreç içinde belirlenmiş hedeflere ulaşma yeteneğini kontrol eder.” Önermelerinin 2,66 ile bu bölümde en yüksek ortalama puanı aldıkları; “Ölçme değerlendirme sonuçlarını, değerlendirmeye tabi tutar, hedeflerle sonuçların karşılaştırılmasının yapılmasını sağlar.” Programın genel yaklaşımı ile ölçme değerlendirme çalışmalarımızın bu yaklaşıma uygunluğunu kontrol eder.” Önermelerinin, sırayla 2,64, 2,62, 2,60 ortalama puanlarla ilk iki önermeyi izlediği görülmektedir. Öte yandan, bu boyuta ait maksimum puanın 18 olduğu yerde ortalama toplam tutum puanının 15,77 olduğu, bu toplam ortalama puanla öğretmenlerin %87,61 oranında ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programının uygulamasının değerlendirilmesine yönelik davranışlarını yeterli bulduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

İlköğretim okulu müdürlerinin eğitim programının değerlendirilmesi sürecinde gerekli davranışları göstermeleri bakımından; cinsiyetlerine, mesleki kıdemlerine ve mezun oldukları yüksek öğretim programına göre öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Planlama ve uygulama boyutlarına ilişkin kişisel tanılayıcı değişkenlerle ilgili olarak yapıldığı gibi değerlendirme boyutu ile ilgili olarak ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programını yönetirken eğitim programının değerlendirilmesi sürecinde gerekli davranışları gösterme durumlarına ilişkin öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı “T” ve “ANOVA” testleriyle ortaya konmuştur.

Cinsiyet değişkeni açısından, ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programının uygulamasının değerlendirilmesi sürecinde gerekli davranışları gösterme durumlarına ilişkin öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. [t(873)=.769,p>.05].

Ayrıca elde edilen bulgular, mesleki kıdem değişkeni açısından, ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programının uygulamasının değerlendirilmesi sürecinde gerekli davranışları gösterme durumlarına ilişkin öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymaktadır [F(3,871)=.876, p>.05].

Bu konuda elde edilmiş olan bulgular, mezun olunan yüksek öğretim programı değişkeni açısından, ilköğretim okulu müdürlerinin eğitim programının uygulamasının değerlendirilmesi sürecinde gerekli davranışları gösterme durumlarına ilişkin öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymaktadır. [F(2,872)=2, 41, p>.05]

İlköğretim Okulu müdürlerinin eğitim programını yönetmede gerekli davranışları göstermeleri bakımından, cinsiyet, mesleki kıdem ve mezun olunan yüksek öğretim programı değişkenleri açısından anlamlı bir fark olmamasının nedenleri tablo 4. tablo 5, tablo 6 deki bulgular açıklanırken belirtilmişti. Aynı değişkenler, kısaca;

planlama, uygulama ve değerlendirme olarak adlandırdığımız boyutlar açısından anlamlı bir fark oluşturmamıştır. Toplu olarak yinelemek gerekirse, Cinsiyet değişkeni açısından; kadın yada erkek, öğretmenlerin, cinsiyetleri nedeniyle farklı yönetme-yönetilme deneyimleri yaşamamış olmaları bu durumun nedeni olarak görülebilir. Mesleki kıdem değişkeni açısından; 1- 5 yıl arası kıdeme sahip öğretmenin olmadığı, kıdem bakımından yoğunluğun daha üst dilimlerde olduğu dikkate alınır, yönetsel deneyimlere ilişkin tutumların zaman içinde yakınlaştığı, bu nedenle benzer tepkilerin alındığı söylenebilir. Ve son olarak mezun olunan yüksek öğretim programı açısından; manidar bir fark oluşmamış olması, öğretmenlerin çoğunun yüksek dilimde mesleki kıdeme sahip olmaları; bu nedenle, yıllar geçtikçe mezun oldukları yüksek öğretim programının kazandırdığı olası farklı tutumlarının azalmış olması nedenine bağlanabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma deseni çerçevesinde bulgulara dayalı ulaşılan sonuçlar ve sonuçlara dayalı olarak ortaya konan önerilere yer verilmiştir.

Öğretmenlere Göre, İlköğretim Okulu Müdürlerinin, Eğitim Programını Yönetmede Gerekli Davranışları Gösterme Durumlarına İlişkin Sonuçlar:

1. Öğretmenlere göre, ilköğretim okulu müdürleri, eğitim programını yönetme davranışlarını gerçekleştirmektedir.

2. Cinsiyet, mesleki kıdem ve mezun olunan yüksek öğretim programı değişkenleri açısından öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

3. Öğretmenlere göre, ilköğretim okulu müdürleri, öğretimi planlama sürecinde, eğitim programını uygulama sürecine rehberlik etmede, eğitim programının uygulanmasının değerlendirilmesi sürecinde her boyut için gerekli olan davranışları göstermektedir.

4. Cinsiyet, mesleki kıdem ve mezun olunan yüksek öğretim programı değişkenleri açısından; öğretmenlerin görüşleri arasında; öğretimi planlama süreci, eğitim programını uygulama sürecine rehberlik etme ve eğitim programının uygulanmasının değerlendirilmesi boyutları açısından anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır.

5. Öğretmenler, ilköğretim okulu müdürlerini, öğretimi planlama süreci, eğitim programını uygulama sürecine rehberlik etme boyutları açısından aynı oranda başarılı bulurlarken eğitim programının uygulanmasının değerlendirilmesi boyutu açısından da ilk iki boyuta çok yakın oranda değerlendirilmiştir.

ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonuçlarına yönelik ve yapılabilecek araştırmalara yönelik olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır.

Araştırma Sonuçlarına Yönelik Öneriler

1. İlköğretim okulu müdürleri, eğitim programı yönetimi vurgusunun adağa alındığı; seminer, forum, konferans, eğitime ilişkin fuar organizasyonları vb. etkinliklere katılması konusunda özendirilmeli,

2. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, eğitim programı yönetimi, okulları ön plana çıkaracak biçimde ele alınıp yapısal önlemler tartışılmalıdır.

Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler:

1. Ülkemiz eğitim sistemi içinde eğitim programı yönetimi ile ilgili olarak rol sahipleri ve rollerin belirlenmesine yönelik daha geniş çalışma evreninde nitel araştırmalar yapılabilir.

2. Eğitim programı uygulamaları ile ilgili olarak eğitim programı tasarım yaklaşımlarının etkililiğini belirlemeye yönelik deneysel araştırmalar yapılabilir.

3. Özel okullarla devlet okullarının eğitim programı uygulamalarının Karşılaştırılmasına yönelik nicel araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akgün, Nuri (2001). **İlköğretim Okulu Müdürlerinin Öğretimsel Liderliği**. Yayımlanmamış doktora tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu.
- Altınkurt, Yahya (2007). **Eğitim Örgütlerinde Stratejik Liderlik ve Okul Müdürlerinin Stratejik Liderlik Uygulamaları**. Yayımlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.
- Balcı, Ali (2005). **Açıklamalı Eğitim Yönetimi Terimleri Sözlüğü**. (1.Basım). Ankara: Tekağaç LTD. ŞTİ.
- Balcı, Ali (2006). **Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem, Teknik ve İlkeler**. (6. Basım) Ankara Pegem A Yayıncılık ltd. Şti.
- Başaran, İbrahim Ethem (1983). **Eğitim Yönetimi**. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Başaran, İbrahim Ethem (1993). **Türkiye Eğitim Sistemi**.(1.Basım). Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Dağlı, A. (2000). **İlköğretim Öğretmenlerinin Algılarına Göre İlköğretim Müdürlerinin Etkili Müdürlük Davranışları**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Doğan, Hıfzı (1975). **Program Geliştirmede Sistem Yaklaşımı**. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt:7 Sayı 14:36
- Doll, Ronald C . (1986). **Curriculum Improvement: Decision Making And process** 6th Ed. Boston: Allyn and Bocan.
- Demirel, Özcan (1995). **A Model for Teacher Education Curricula in Turkey** Journal of Education. Hacettepe University, XI:91-97

- Demirel, Özcan. (2005). **Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme**. (7. Basım), Ankara: Pegem A Yayıncılık LTD. ŞTİ.
- Erginer, Ergin (2000). **Öğretimi Planlama Uygulama ve Değerlendirme**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ertürk, Selahattin. (1993). **Eğitimde Program Geliştirme**.(7. Basım), Ankara: Meteksan A.Ş.
- Gümüşeli, A. İlker (1996) **İstanbul'daki İlköğretim Okulu Müdürlerinin Öğretim Liderliği Davranışları**. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Doçentlik Tezi.
- Lumby, Jack (2003). **Framing Teaching and Learning In The Twenty-First Century**. Middlewood, D. Ve Burton N. (Editörler) **Educational Management Research Practice and Managing The Curriculum**. London: SAGE Publications.
- Karasar, Niyazi (1994). **Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler**. (5. Basım). Ankara: 3/A Araştırma Eğitim Danışmanlık LTD. STİ.
- Kaya, Ahmet (2000). **İlköğretim Okullarında Görev Yapan Eğitim Yöneticilerinin Yönetim Süreçlerinde Gösterdikleri Yönetimsel İşlevlerin Değerlendirilmesi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Gaziantep.
- Kerlinger, F.N. (1973) **Foundations of Behavioral Reserch** (2. Basım) New York: Rinehart. Holt. And Winston Inc.
- Marsh, Colin J. and Willis, George (2003). **Curriculum: Alternati ve Aproaches, On-going Issues**. New Jersey: R.R. Donnelley; Sons Company.
- Middlewood, David and Burton, Neil (2003). **Educational Management: Research, Practice and Managing the curriculum**. London: SAGE Publications.
- Şenay Sezgin (2003). **Yönetimde Çağdaş Yaklaşımlar, Uygulamalar ve sorunlar**. (2. Baskı). Ankara. Anı Yayıncılık.
- Oliva, P. F. (1988). **Developing The Curriculum**. (2. Baskı). Boston. Scott, Foresman and Company.
- Ornstein, A. C. and F. B. Hunkins. **Curriculum Foundation, Principlless an Issues**. New Jersey:
- Ridding, R ve Rayner, S (1998). **Cognitive Styles and Learning Stratagies**. London. Davit Fulton.
- Saylan, Nevin (1995). **Eğitimde Program Tasarısı**. Balıkesir. İnci Ofset.
- Şişman, Mehmet ve Turan, Selahattin (2002). **Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi**. (2. baskı). Ankara. Pegem A Yayıncılık Ltd. Ştd.
- Tanner, Daniel and Laurel N. (1980). **Curriculum Development: Theory Into practice**. New York. Mac Millan.
- Türk Dil Kurumu. **Türkçe Sözlük**. www. tdk. gov.tr. Web adresinden 15 Eylül 2008 tarihinde alınmıştır.

-
- Variş, Fatma (1994). **Eğitimde Program Geliştirme. Teori ve Teknikler**. Ankara. Alkım Yayıncılık.
- Wiles, Jon ve Bondi, Joseph (2007). **Curriculum Development A. Guide to Practice**. New Jersey. Pearson Prentice Hall.
- Yakut, Günay (2006). **İlköğretim Okulu Müdürlerinin Mevzuattaki Görev Tanımlarına İlişkin Davranışları Gösterme Düzeyleri**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Yurdakul, Bünyamin. (2005) **Yapılandırmacılık**. Demirel, Ö. (Editör) **Eğitimde Yeni Yönelimler**. Birinci Baskı. Ankara. Pegem A Yayıncılık.
- Zencirci, İsmail (2003). **İlköğretim Okullarında Yönetimin Demokratiklik Düzeyinin Katılım Özgürlük ve Özerklik Boyutları Açısından Değerlendirilmesi**. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Balıkesir.

